

**РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ МЕДИКО-СТАТИСТИЧНИХ
ПОКАЗНИКІВ НА РОЗЛАДИ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ
В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ**

О.В. Коваль, А.М. Галушка, С.Л. Борисова

Науково-дослідний інститут проблем військової медицини УВМА

Резюме. *В статті наведені дані дослідження показників захворюваності, госпіталізації, працевтрат військовослужбовців ЗС України на розлади психіки та поведінки (клас V) в динаміці багаторічного спостереження за період з 2004 по 2013 роки. Визначені середні рівні вказаних показників, проаналізовані тенденції їх змін та структура.*

Ключові слова: *військовослужбовці, захворюваність, госпіталізація, працевтрати, розлади психіки та поведінки, структура.*

Вступ. Сучасний етап розвитку України характеризується надзвичайно високим рівнем психоемоційної напруги населення. Зростання рівня психічної патології збільшується за рахунок неспіхотичних, тобто соціально детермінованих, так званих “невротичних, пов’язаних зі стресом та соматоформних розладів”, у той час, як кількість тяжких психотичних розладів залишається майже незмінною [1, 6].

Групою ризику по відношенню до невротичних розладів є окремі професійні групи, до яких, перш за все, належать військовослужбовці, у яких гострі та пролонговані стресові стани можуть нашаровуватися на індивідуально-значущі та особистісні особливості [2, 3].

Спеціалісти виділяють чисельні фактори психічної травматизації, що впливають на військовослужбовців, як неспецифічні (хвороба або смерть близьких, матеріальні труднощі родини, сімейні конфлікти тощо), так і специфічні (навантаження, пов’язані з виконанням службових обов’язків, обмеження та заперечення, які обумовлені військовою службою, матеріально-побутова невлаштованість та ін.) [4, 5, 7].

В даній статті мається за мету визначити середні рівні показників захворюваності, госпіталізації, працевтрат військовослужбовців Збройних Сил (далі – ЗС) України на розлади психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження, проаналізувати тенденції їх змін та структуру.

Матеріали та методи дослідження. Об’єкт дослідження – стан здоров’я військовослужбовців ЗС України; предмет – захворюваність, госпіталізація, працевтрати військовослужбовців ЗС України з приводу розладів психіки та поведінки.

Матеріалами дослідження слугували дані галузевої статистичної звітності за формою 2/МЕД автоматизованої системи медичної звітності “Контингент” за період 2004–2013 рр.

Методи дослідження: статистичний, аналітичний, системного аналізу.

Результати досліджень та їх обговорення. Результати аналізу показників загальної захворюваності з приводу розладів психіки та поведінки (клас V) серед військовослужбовців ЗС України за категоріями (офіцерів, військовослужбовців за контрактом та військовослужбовців строкової служби) в динаміці багаторічного спостереження (за період 2004–2013 рр.) графічно зображені на діаграмі (рис. 1) та наведено в табл. 1–3.

Рис. 1 Динаміка загальної захворюваності по класу розладів психіки та поведінки серед військовослужбовців ЗС України за період 2004–2013 рр.

Таблиця 1

Загальна захворюваність офіцерів ЗС України по класу розладів психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження за період 2004–2013 рр., (%)

Найменування хвороб	Код МКХ 10	Роки										Середнє, М±m
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Клас V. Розлади психіки та поведінки	F00-F99	5,6	4,4	9,7	11,4	9,2	11,0	4,9	4,8	4,0	4,9	6,98±0,94
в тому числі: розлади психіки	F00-F39	0,2	0,2	0,4	0,3	0,2	0,4	0,1	0,2	0,3	0,2	0,25±0,03
-невротичні, пов'язані із стресом та соматоформні розлади	F40-F48	5,2	4,1	8,8	10,7	8,2	9,5	4,5	3,5	3,4	3,8	6,17±0,89
-інші синдроми, розлади особистості та поведінки	F50-F99	0,2	0,1	0,5	0,4	0,8	1,1	0,3	1,1	0,3	0,9	0,56±0,12

Таблиця 2

Загальна захворюваність військовослужбовців за контрактом ЗС України по класу розладів психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження за період 2004–2013 рр., (%)

Найменування хвороб	Код МКХ 10	Роки										Середнє, М±m
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Клас V. Розлади психіки та поведінки	F00-F99	2,9	2,5	6,4	7,8	7,1	7,9	6,4	7,4	5,1	5,2	5,86±0,61
в тому числі: розлади психіки	F00-F39	0,3	0,4	0,9	0,4	0,7	0,5	0,1	0,6	0,3	0,3	0,45±0,07
-невротичні, пов'язані із стресом та соматоформні розлади	F40-F48	2,5	2,0	5,4	7,0	5,7	6,8	5,2	4,7	3,8	4,3	4,74±0,52
-інші синдроми, розлади особистості та поведінки	F50-F99	0,1	0,1	0,1	0,4	0,7	0,6	1,1	2,1	1,0	0,6	0,67±0,19

Таблиця 3

Загальна захворюваність військовослужбовців строкової служби ЗС України по класу розладів психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження за період 2004–2013 рр., (%)

Найменування хвороб	Код МКХ 10	Роки										Середнє, М±m
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Клас V. Розлади психіки та поведінки	F00-F99	11,8	14,6	18,8	21,8	20,9	14,8	13,3	8,8	11,7	9,0	14,55±1,46
в тому числі: розлади психіки	F00-F39	2,0	3,4	2,3	2,8	3,5	2,4	1,3	0,9	1,0	0,9	2,05±0,31
-невротичні, пов'язані із стресом та соматоформні розлади	F40-F48	7,6	6,8	12,2	14,2	13,6	10,1	9,6	5,6	8,3	4,0	9,20±1,07
-інші синдроми, розлади особистості та поведінки	F50-F99	2,2	4,4	4,3	4,8	3,8	2,3	2,4	2,3	2,4	4,1	3,30±0,34

Як видно з діаграми (рис. 1) та таблиць 1–3, за досліджуваний період найбільш показове зростання захворюваності з приводу розладів психіки та поведінки відбувалося з 2004 по 2007 рік з максимальними значеннями у 2007 р. (офіцери – 11,4 %, військовослужбовці за контрактом – 7,8 %, військовослужбовці строкової служби – 21,8 %). В наступні роки захворюваність військовослужбовців строкової служби по V класу хвороб мала тенденцію до зниження з найменшим показником за досліджуваний період в 2011 р. (8,8 %). Загальна захворюваність офіцерів з приводу розладів психіки та поведінки починаючи з 2010 р. знизилась більш ніж у двічі порівняно з

попереднім 2009 р. та, в подальшому, не зазнавала значних коливань, залишаючись у межах 4–5 ‰. Необхідно відмітити, що до 2009 р. захворюваність по V класу хвороб була найнижчою у військовослужбовців за контрактом порівнюючи з іншими категоріями військовослужбовців, а починаючи з 2010 р. вона стала перевищувати захворюваність офіцерів, що очевидно пов'язано з переходом на контрактну армію та збільшенням загальної кількості військовослужбовців за контрактом. У середньому, за досліджуваний десятирічний період найвищі показники захворюваності з приводу розладів психіки та поведінки закономірно мали військовослужбовці строкової служби (14,55±1,46 ‰), на другому місці знаходяться офіцери (6,98±0,94 ‰), найнижчу захворюваність мали військовослужбовці за контрактом (5,86±0,61 ‰).

Усереднена структура V-го класу хвороб у військовослужбовців ЗС України за період 2004–2013 рр. подана на рис. 2.

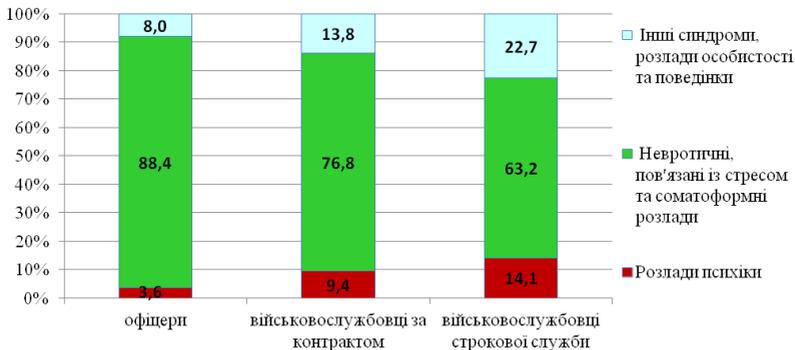

Рис. 2. Структура загальної захворюваності військовослужбовців ЗС України по класу розладів психіки та поведінки за період 2004–2013 рр.

Захворюваність на розлади психіки та поведінки у всіх категорій військовослужбовців представлена в основному за рахунок невротичних, пов'язаних із стресом та соматоформних розладів. Найбільше ця патологія переважає у офіцерів – 88,4 ‰ (6,17±0,89 ‰), у військовослужбовців за контрактом вона становить – 76,8 ‰ (4,74±0,52 ‰), у військовослужбовців строкової служби – 63,2 ‰ (9,20±1,07 ‰).

Результати досліджень показали, що питома вага захворюваності на розлади психіки та поведінки в структурі основних захворювань усіх категорій військовослужбовців майже однакова в межах від 0,5 ‰ до 1 ‰, а саме: у офіцерів – від 0,5 ‰ до 1 ‰; у військовослужбовців за контрактом – від 0,5 ‰ до 0,9 ‰; у військовослужбовців строкової служби – від 0,5 ‰ до 1 ‰ (табл. 4).

Частка загальної захворюваності по класу розладів психіки та поведінки в структурі основних захворювань військовослужбовців, (%)

Категорія військовослужбовців	Роки										Середнє, $M \pm m$
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Офіцери	0,84	0,62	1,11	0,88	0,86	0,87	0,47	0,53	0,48	0,72	0,74 \pm 0,07
Військовослужбовці за контрактом	0,57	0,53	0,91	0,87	0,79	0,81	0,72	0,83	0,66	0,63	0,73 \pm 0,04
Військовослужбовці строкової служби	1,00	1,13	1,00	0,96	0,71	0,56	0,64	0,52	0,52	0,45	0,75 \pm 0,08

Результати аналізу показників госпіталізованої захворюваності (госпіталізації) з приводу розладів психіки та поведінки (клас V) серед військовослужбовців ЗС України за категоріями (офіцерів, військовослужбовців за контрактом та військовослужбовців строкової служби) в динаміці багаторічного спостереження (за період 2004–2013 рр.) графічно зображені на діаграмі (рис. 3) та наведено в табл. 5–7.

Рис. 3. Динаміка госпіталізованої захворюваності по класу розладів психіки та поведінки серед військовослужбовців ЗС України за період 2004–2013 рр.

Таблиця 5

Госпіталізована захворюваність офіцерів ЗС України по класу розладів психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження за період 2004–2013 рр., (%)

Найменування хвороб	Код МКХ 10	Роки										Середнє, М±m
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Клас V. Розлади психіки та поведінки	F00-F99	3,1	2,2	5,6	6,9	4,2	7,0	4,1	5,4	3,3	4,0	4,58±0,51
в тому числі: розлади психіки	F00-F39	0,2	0,2	0,2	0,3	0,1	0,2	0,1	0,2	0,4	0,2	0,21±0,03
-невротичні, пов'язані із стресом та соматоформні розлади	F40-F48	2,8	1,9	5,2	6,1	3,8	6,3	3,6	2,9	2,6	3,1	3,83±0,48
-інші синдроми, розлади особистості та поведінки	F50-F99	0,1	0,1	0,2	0,5	0,3	0,5	0,4	2,3	0,3	0,7	0,54±0,20

Таблиця 6

Госпіталізована захворюваність військовослужбовців за контрактом ЗС України по класу розладів психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження за період 2004–2013 рр., (%)

Найменування хвороб	Код МКХ 10	Роки										Середнє, М±m
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Клас V. Розлади психіки та поведінки	F00-F99	1,6	1,4	4,9	5,4	3,9	5,8	4,6	6,9	3,8	4,4	4,27±0,54
в тому числі: розлади психіки	F00-F39	0,3	0,3	0,4	0,4	0,6	0,5	0,2	0,6	0,4	0,3	0,40±0,04
-невротичні, пов'язані із стресом та соматоформні розлади	F40-F48	1,2	1,0	4,4	4,8	2,8	4,9	3,4	4,1	2,8	3,4	3,28±0,43
-інші синдроми, розлади особистості та поведінки	F50-F99	0,1	0,1	0,1	0,2	0,5	0,4	1,0	2,2	0,6	0,7	0,59±0,20

Як видно з діаграми (рис 3) та таблиць 5–7, у військовослужбовців строкової служби з 2004 по 2007 р. мало місце зростання госпіталізованої захворюваності з приводу розладів психіки та поведінки, а в наступні роки вона знижувалася, за виключенням 2013 р., де відбулося її підвищення порівняно з 2012 р. на 0,7 %, але при цьому показники госпіталізованої захворюваності у 2013 р. у 2,5 рази менші за відповідні показники 2007 р. Найвищі показники госпіталізованої захворюваності по V класу хвороб у офіцерів і військовослужбовців за контрактом за досліджуваний період відмічалися у 2009 р. (7,0 % – офіцери, 5,8 % – військовослужбовці за контрактом). З 2010

р. показники госпіталізованої захворюваності контрактників стали перевищувати відповідні показники офіцерів та коливалися в межах 4,4–6,9 % (для офіцерів відповідно 4,0–5,4 %). У середньому, за досліджуваний десятирічний період найвищі показники госпіталізованої захворюваності з приводу розладів психіки та поведінки закономірно мали військовослужбовці строкової служби (12,18±1,32 %), на другому місці знаходяться офіцери (4,58±0,51 %) та майже поряд з ними військовослужбовці за контрактом (4,27±0,54 %).

Таблиця 7

Госпіталізована захворюваність військовослужбовців строкової служби ЗС України по класу розладів психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження за період 2004–2013 рр., (%)

Найменування хвороб	Код МКХ 10	Роки										Середнє, М±m
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Клас V. Розлади психіки та поведінки	F00-F99	11,2	14,2	16,7	17,9	16,7	12,4	11,3	8,1	6,3	7,0	12,18±1,32
в тому числі: розлади психіки	F00-F39	2,0	4,3	2,3	2,7	3,1	2,4	1,4	0,9	0,8	1,0	2,09±0,35
-невротичні, пов'язані із стресом та соматоформні розлади	F40-F48	6,9	6,6	11,2	10,6	10,2	8,0	7,5	5,1	3,8	3,4	7,33±0,87
-інші синдроми, розлади особистості та поведінки	F50-F99	2,3	3,3	3,2	4,6	3,4	2,0	2,4	2,1	1,7	2,6	2,76±0,27

Усереднена структура госпіталізованої захворюваності з приводу розладів психіки та поведінки у військовослужбовців ЗС України за період 2004–2013 рр. подана на рисунку 4.

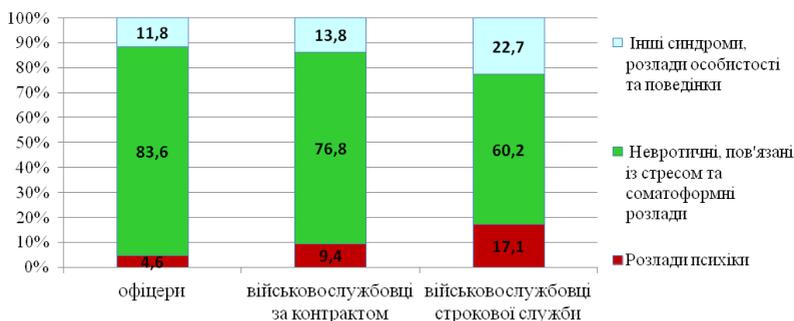

Рис. 4. Структура госпіталізованої захворюваності військовослужбовців ЗС України по класу розладів психіки та поведінки за період 2004–2013 рр.

Госпіталізована захворюваність на розлади психіки та поведінки у всіх категорій військовослужбовців представлена в основному за рахунок невротичних, пов'язаних із стресом та соматоформних розладів. Найбільше ця патологія переважає у офіцерів – 83,6 % (3,83±0,48 ‰), у військовослужбовців за контрактом вона становить – 76,8 % (3,28±0,43 ‰), у військовослужбовців строкової служби – 60,2 % (7,33±0,87 ‰).

Результати досліджень показали, що питома вага захворюваності на розлади психіки та поведінки в структурі основних захворювань, що стали причиною госпіталізації складає у офіцерів від 0,8 % до 2,1 %; у військовослужбовців за контрактом – від 0,6 % до 2,6 %; у військовослужбовців строкової служби – від 0,5 % до 1,3 % (табл. 8).

Таблиця 8

Частка госпіталізованої захворюваності по класу розладів психіки та поведінки в структурі основних захворювань військовослужбовців, (%)

Категорія військовослужбовців	Роки										Середнє, М±m
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Офіцери	1,14	0,83	1,90	1,89	1,14	2,11	1,17	2,07	1,63	1,69	1,56±0,14
Військовослужбовці за контрактом	0,63	0,71	1,87	1,69	1,10	1,99	1,45	2,65	1,74	1,69	1,55±0,19
Військовослужбовці строкової служби	1,11	1,33	1,23	0,96	0,77	0,67	0,71	0,63	0,47	0,49	0,84±0,09

Результати аналізу показників працевтрат з приводу розладів психіки та поведінки (клас V) серед військовослужбовців ЗС України за категоріями (офіцерів, військовослужбовців за контрактом та військовослужбовців строкової служби) в динаміці багаторічного спостереження (за період 2004–2013 рр.) графічно зображені на діаграмі (рис. 5) та наведено в табл. 9–11.

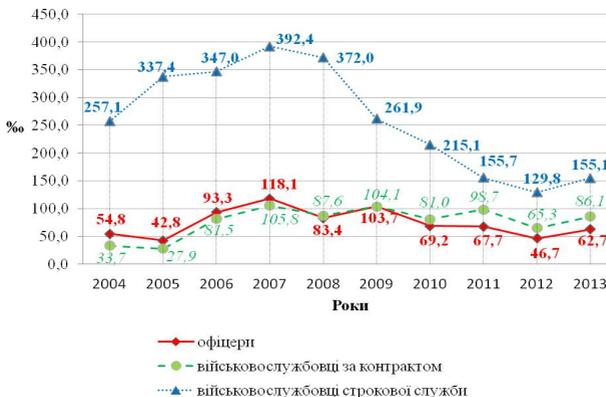

Рис. 5. Динаміка працевтрат по класу розладів психіки та поведінки серед військовослужбовців ЗС України за період 2004–2013 рр.

Працевтрати офіцерів ЗС України по класу розладів психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження за період 2004–2013 рр., (%)

Найменування хвороб	Код МКХ 10	Роки										Середнє, М±m
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Клас V. Розлади психіки та поведінки	F00-F99	54,8	42,8	93,3	118,1	83,4	103,7	69,2	67,7	46,7	62,7	74,24±7,86
в тому числі: розлади психіки	F00-F39	6,1	3,7	9,4	5,1	3,6	9,6	2,5	6,4	9,3	6,6	6,23±0,81
-невротичні, пов'язані із стресом та соматоформні розлади	F40-F48	44,0	37,9	77,1	104,9	71,3	83,3	58,1	45,3	34,6	40,9	59,74±7,42
-інші синдроми, розлади особистості та поведінки	F50-F99	4,7	1,2	6,8	8,1	8,5	10,8	8,6	16,0	2,8	15,2	8,27±1,52

Таблиця 10

Працевтрати військовослужбовців за контрактом ЗС України по класу розладів психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження за період 2004–2013 рр., (%)

Найменування хвороб	Код МКХ 10	Роки										Середнє, М±m
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Клас V. Розлади психіки та поведінки	F00-F99	33,7	27,9	81,5	105,8	87,6	104,1	81,0	98,7	65,3	86,1	77,17±8,62
в тому числі: розлади психіки	F00-F39	6,3	7,8	9,5	7,5	18,5	12,8	5,1	18,5	9,0	5,0	10,00±1,59
-невротичні, пов'язані із стресом та соматоформні розлади	F40-F48	26,9	18,1	69,1	90,8	56,6	84,0	53,1	57,1	41,6	67,7	56,50±7,30
-інші синдроми, розлади особистості та поведінки	F50-F99	0,5	2,0	2,9	7,5	12,5	7,3	22,8	23,1	14,7	13,4	10,67±2,56

Як видно з діаграми (рис. 5) та табл. 9–11 в період з 2004 по 2007 рік показники працевтрат офіцерів та контрактників з приводу розладів психіки та поведінки мали тенденцію до зростання з максимальними значеннями за досліджуваній дев'ятирічний період у 2007 р. (офіцери – 118,1 %, військовослужбовці за контрактом – 105,8 %). З 2008 р. показники працевтрат контрактників стали перевищувати відповідні показники офіцерів та коливалися в межах 65,3–104,1 % (для офіцерів відповідно 46,7–103,7 %).

Працевтрати військовослужбовців строкової служби з 2004 по 2007 рік зростали та мали найвищий показник в 2007 році – 392,4 %. У наступні роки працевтрати військовослужбовців строкової служби по V класу хвороб щорічно знижувалася, за виключенням 2013 р., де відбулося їх підвищення

порівняно з 2012 р. на 25,3 % (19,5 %). Найменші показники працевтрат за досліджуваний період відмічалися у 2012 р. (129,8 %).

Таблиця 11

Працевтрати військовослужбовців строкової служби ЗС України по класу розладів психіки та поведінки в динаміці багаторічного спостереження за період 2004–2013 рр., (%)

Найменування хвороб	Код МКХ 10	Роки										Середнє, М±m
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Клас V. Розлади психіки та поведінки	F00-F99	257,1	337,4	347,0	392,4	372,0	261,9	215,1	155,7	129,8	155,1	262,35±30,63
в тому числі: розлади психіки	F00-F39	63,1	116,9	73,3	74,8	102,7	57,3	38,5	25,2	27,6	26,7	60,61±10,17
- невротичні, пов'язані із стресом та соматоформні розлади	F40-F48	132,8	139,4	198,8	209,1	174,2	139,5	111,7	75,4	64,8	73,0	131,87±16,30
- інші синдроми, розлади особистості та поведінки	F50-F99	61,2	81,1	74,9	108,5	95,1	65,1	64,9	55,1	37,4	55,4	69,87±6,57

Працевтрати по V класу хвороб у всіх категорій військовослужбовців представлені в основному за рахунок невротичних, пов'язаних із стресом та соматоформних розладів. Найбільше ця патологія переважає у офіцерів – 80,5 % (59,74±7,42 %), у військовослужбовців за контрактом вона становить – 73,2 % (56,50±7,30 %), у військовослужбовців строкової служби – 50,3 % (131,87±16,30 %) (рис. 6, табл. 9–11).

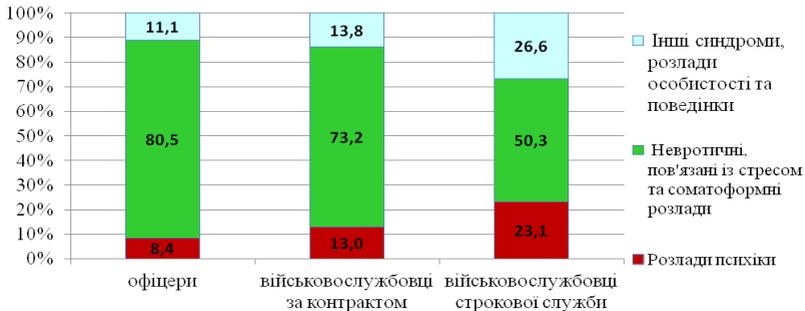

Рис. 6. Структура працевтрат військовослужбовців ЗС України по класу розладів психіки та поведінки за період 2004–2013 рр.

Результати досліджень показали, що питома вага V класу хвороб в структурі основних захворювань, що призвели до працевтрат складає у офіцерів 1,17±0,08 %; у військовослужбовців за контрактом – 1,38±0,12 %; у військовослужбовців строкової служби – 2,11±0,24 % (табл. 12).

Частка працевтрат по класу розладів психіки та поведінки в структурі основних захворювань військовослужбовців, (%)

Категорія військовослужбовців	Роки										Середнс. М±m
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Офіцери	1,01	0,80	1,55	1,46	1,04	1,36	0,94	1,18	1,01	1,38	1,17±0,08
Військовослужбовці за контрактом	0,71	0,71	1,52	1,62	1,27	1,62	1,34	1,86	1,45	1,74	1,38±0,12
Військовослужбовці строкової служби	2,80	3,46	2,82	2,47	2,05	1,73	1,59	1,57	1,25	1,31	2,11±0,24

Висновки

1. Впродовж 2004–2013 рр. серед особового складу ЗС України достовірної тенденції щодо рівня захворюваності, госпіталізації, працевтрат з приводу розладів психіки та поведінки не встановлено.

2. За досліджуваний дев'ятирічний період найвищі показники захворюваності по V класу хвороб мають військовослужбовці строкової служби (14,55±1,46 %), що, відповідно, в 2–2,5 рази перевищує показники офіцерів (6,98±0,94 %) та військовослужбовців за контрактом (5,86±0,61 %). Солдати майже втричі частіше госпіталізуються з приводу розладів психіки та поведінки (12,18±1,32 %), ніж інші категорії військовослужбовців (госпіталізація офіцерів та контрактників становить відповідно 4,58±0,51 % і 4,27±0,54 %). З 2010 р. показники загальної та госпіталізованої захворюваності є найнижчими у офіцерів.

3. Рівень працевтрат військовослужбовців строкової служби (262,35±30,63 %), що у 3,5 рази перевищує відповідний показник офіцерів та військовослужбовців за контрактом та обумовлений вищою захворюваністю і госпіталізацією солдат.

4. Питома вага розладів психіки та поведінки в структурі загальної захворюваності майже однакова для усіх категорій військовослужбовців та складає, у середньому, 0,7 %; в структурі госпіталізованої захворюваності на V класу хвороб припадає по 1,6 % у офіцерів і військовослужбовців за контрактом та 0,8 % у військовослужбовців строкової служби. Частка працевтрат є найвищою є у солдат – 2,1 %, що, відповідно, впливає на стан бойової підготовки військ.

5. Загальна і госпіталізована захворюваність на розлади психіки та поведінки у особового складу ЗС України представлена, в основному, за рахунок невротичних, пов'язаних зі стресом та соматоформних розладів, які у офіцерів становить більше 80 %, у військовослужбовців за контрактом – більше 70 %, у військовослужбовців строкової служби – більше 60 % в

структурі V класу хвороб. Працевтрати закономірно також визначають невротичні розлади.

Література

1. Астапов Ю.М. Стан психіатричної допомоги в Збройних Силах України. Проблемні питання, недоліки, шляхи усунення / Ю.М. Астапов // Матеріали IV-ї науково-практичної конференції психіатрів ЗС України “Афективні та граничні психічні розлади у військовослужбовців, військових пенсіонерів, комбатантів війн та локальних воєнних конфліктів. Лікування, експертиза та соціальна реабілітація” (8–9 червня 2011 р.): Тези доповідей. – Харків: ВМКЦ Північного регіону, 2011. – С. 2–13.

2. Астапов Ю.Н. Особенности психотравмирующих факторов и условий возникновения невротических расстройств у военнослужащих срочной службы / Ю.Н. Астапов // Український вісник психоневрології. – 2002. – Т.10, Вип. 1 (30). – С. 96–97.

3. Золотаренко Р.М. Неврозогенез невротичних розладів (чинники, механізми лікування) [Текст]: Автореферат... к. мед. наук, спец.: 14.01.16 – психіатрія / Р.М. Золотаренко. – К.: МОЗ України Укр. наук.-дослід. ін-т соціальної та судової психіатрії, 1999. – 19 с.

4. Михайлик О.П. Деадаптационные состояния и их психотерапия у курсантов высших военных учебных заведений внутренних войск МВД Украины [Текст]: Автореферат... канд. психол. наук, спец.: 19.00.09 – «Психологія діяльності в особливих умовах» / О.П. Михайлик. – Х., 2011. – 20 с.

5. Мозговий В.І. Особистісний симптомокомплекс стресостійкості / стресовразливості у військовослужбовців служби правопорядку [Текст]: Автореферат... канд. психол. наук, спец.: 19.00.09 – «Психологія діяльності в особливих умовах» / В.І. Мозговий. – Х.: Харк. ун-т повітр. сил ім. І. Кожедуба, 2006. – 21 с.

6. Рум'янцеv Ю.В. Стан психічного здоров'я військовослужбовців Збройних Сил України і сучасні завдання військової психіатрії / Ю.В. Рум'янцеv, О.Г. Сироп'ятов, О.А. Красюк, В.Л. Савицький // Збірн. наук. ГВМКЦ «ГВКГ» МО України: Сучасні аспекти військової медицини. – К., 2010. – С. 119–123.

7. Стаднік А.В. Психопатологічні закономірності формування та принципи терапії невротичних розладів у військовослужбовців бойових підрозділів внутрішніх військ МВС [Текст]: Автореферат... канд. мед. наук: 14.01.16 – психіатрія. / А.В. Стаднік – Харківська медична академія післядипломної освіти МОЗ України, Харків, 2003 – 20 с..

Резюме. *В статтє приведенє даннє дослідованнє показателєv захворюваностє, госпиталізаціи, трудопотери воєннослужачих ВС України на расстройствє психики и поведєния (класс V) в динамике многолетнего наблюденнєя*

за период с 2004 по 2013 годы. Определены средние уровни указанных показателей, проанализированы тенденции их изменения и структура.

Ключевые слова: военнослужащие, заболеваемость, госпитализация, трудовые потери, расстройства психики и поведения, структура.

Summary. *The article presents research data morbidity, hospitalization, labor losses military Armed Forces of Ukraine on mental disorders and behavior (Class V) in the dynamics of long-term observation period from 2004 to 2013. Estimated average level of these indicators analyzed trends and changes in their structure.*

Keywords: *military, morbidity, hospitalization, labor losses, mental disorders and behavior, structure.*